

Oude Kerk, 1 december 2024

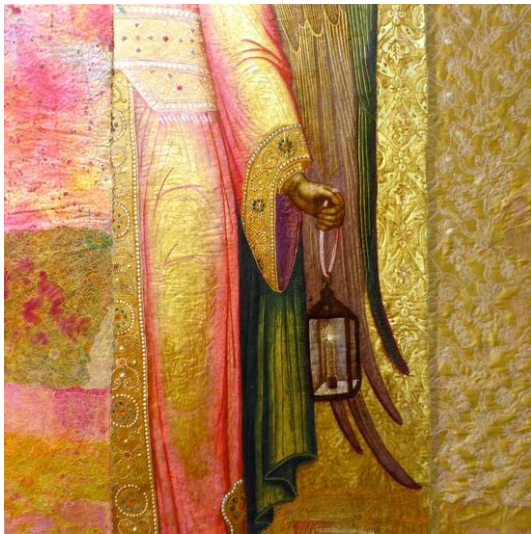
Eerste Advent

ds. Johan Meijer

---

gelezen: Zacharia 14: 4-9 en Lucas 21: 25-31

titel: Lichtbrenger

preek

*Gemeente van de Heer die wij mogen verwachten,
lieve mensen van God,*

I

Gistermorgen: de expositie in het schip van de Kerk wordt ingericht. Door de kunstenaar, Hannelieke van de Beek en haar echtgenoot Johan. Ik ben er bij. Hannelieke en ik staan op mijn verzoek bij het kunstwerk dat vandaag in deze dienst extra uitgelicht wordt: Lichtbrenger. Hannelieke vertelt over het werk, hoe ze er toe gekomen is het te maken, wat het uit wil drukken. Welke materialen ze gebruikte, vond, bewerkte en hoe het samenspel van elementen tot een geheel werd. En ik denk: dit lijkt op het proces van hoe een kerkdienst tot stand komt. Laat ik daar eens iets over vertellen.

II

Ooit, bij het vak dat gaat over liturgie, kwamen er verschillende typeringe aan de orde. Wat is nou eigenlijk liturgie, wat is een kerkdienst? Je kunt er heel formeel naar kijken, naar de juiste volgorde, de juiste inhoud, de juiste liedkeuze. Het is heel goed om daar kennis van te hebben. Maar er was ook een benadering die mij meer aansprak en dat is: goede liturgie is een Gesamtkunstwerk. Het is een samenspel van elementen, van verschillende elementen, die ieder hun waarde in zichzelf hebben, maar die samen een geheel vormen. Je kunt

inzoomen op een element, bijvoorbeeld een prachtig muziekstuk dat de organist speelt, of een lied dat je zingt als slotlied, maar je kunt ook uitzoomen en als het dan goed is heb je een mooi geheel.

III

Nou is dat best een uitdaging, elke keer weer. Ook vandaag. En daarom vandaag een kijkje achter de schermen. Het begint al een aantal weken geleden. Wetend dat er een expositie komt, waar ik zelf in de keuze ook bij betrokken was. Bezoek aan Leersum waar Hannelieke en haar man wonen en waar veel van de kunstwerken samen zijn in hun heerlijke huis. En dan alvast het idee: wat ga ik er mee doen in de Adventstijd, met Kerst en bij de zondag als het gaat over Wijzen. Gaandeweg vormt zich een idee daarover. Er komt ook een serie symbolische schikkingen en de informatie komt binnen. Er zal ook kindernevendienst zijn en ook daarover komt de informatie binnen. Al behoorlijk wat visueel om te beginnen. Dan zijn er de teksten, we houden ons doorgaans aan het leesrooster en de teksten neem ik tot me. Ze lijken op die van vorige week, en dat kan kloppen, want het liturgisch jaar is een cirkel, die laatste zondagen gaan over de Voleinding, over de dag der dagen dat de tijden zich tot heil zullen verwijden. Maar het nieuwe liturgisch jaar, de Eerste Advent begint er ook mee, bewust, het is een doorgaande cirkel. Met opnieuw best heftige teksten. Er komt een eerste ordening van elementen, vlak na die best beladen Eeuwigheids- of Gedachteniszondag. Een ordening ook van liederen die je mogelijk kunt zingen, overleg met de organist, een belangrijke speler in het liturgisch spel. Ik maak woensdag een lezing mee, een pittige theologische lezing over de Schrift en de ontsluiting van de Bijbelse Boodschap, met Christus als centrum en de Heilige Geest als Vernieuwende Inzichtgever. Hoe letterlijk moet je teksten nemen, of mogen ook andere lagen meespreken in de verkondiging? En dan wordt het donderdag en hoor je dat vreselijke bericht dat een jongeman overleden is, 27 jaar nog maar, ik kende Jasper wel vrij goed, zijn ouders ook. Wat een drama en hoe breng je dat in de dienst? Ik kies, alles in goed overleg met de naasten voor het begin, voorafgaand aan het gebed om ontferming. Want wat kun je meer doen dan met geopende handen ten hemel schreien om Gods ontferming? En zo vult zich een behoorlijk palet aan kleuren en elementen voor die ene viering.

IV

Hannelieke vertelt me hoe haar kunstwerk Lichtbrenger tot stand is gekomen. Een ikoon in het ikonenmuseum Kampen trekt haar aandacht. De aankondiging van de geboorte van Jezus, aan Maria, door de Engel Gabriël. En daarvan een detail. Een soort uitsnede. Je ziet aan de veren van de vleugels dat het een engel is. Maar meest opvallend en rakend is dat lantaarntje, met die kaars erin. Die laag gedragen wordt door de engel. Laag en niet hoog verheven, een kwetsbaar licht en niet al die over de top uitbundigheid van al die kerstverlichting, alsof dát het Licht der wereld is, die Kerstcommercie met die vele lampjes. Daar op voortbordurend: er is linksboven een vlak dat gevuld is met echt papiergeld als basis, maar bewerkt met verf, het vlak eronder: oud papier, ook bewerkt met verf, het vlak daaronder: het papier dat op de grond lag en waar de uitgelopen verf van de andere vlakken op viel. Textiel van allerlei komaf, het lijkt het duurste materiaal, maar is het niet. Eenvoud kan ene prachtige glans krijgen als je het aandachtig en zorgvuldig bewerkt met ontelbare steekjes en stiksels. Dat tere licht centraal, het licht van een Lichtbrenger, die het laag bij de grond zoekt en speurt naar eenvoud en eenvoudigen, naar hen die over het hoofd gezien

worden in het geweld van commercie en denderende machten. Die oog heeft voor het kwetsbare. Hoe kostbaar is een kwetsbaar mens.

V

Volwaardig onderdeel van deze dienst, van de liturgie van deze zondag: deze Lichtbrenger, die ons uitnodigt en uitdaagt zelf een eenvoudige Lichtbrenger te zijn en het niet in het hoogverhevene, het grootse te zoeken, maar een ode te brengen aan het kleine. Aan het kwetsbare, aan de kwetsbare. Temidden van die grootse woorden uit de Schrift van vandaag, die nogal heftige beelden van een Dag der Dagen, die als met een donder, aadbeving, begensplitsing en zeegegeweld wordt beschreven en enorme angsten kan aanjagen, zoals het nieuws van de wereld je enorme angsten kan aanjagen. Temidden van die heftige beelden, die toekomstbeelden lijken, maar hedenbeelden zijn, temidden daarvan deze zo tere en broze woorden uit Zacharia: 'Pas tegen het vallen van de avond zal er weer licht gloren'. Ten tijde van de avond zal er licht wezen, zegt de vertaling van 1951. En dat doet mij denken aan die onvergetelijke vrouw, met haar zo zeer bewogen leven, die in de diepe herfst van haar leven haar jeugdliefde terugvond. Bij hun beider afscheid klonk het, op hun grafsteen staat het: In de avond zal er licht wezen. Die teerheid temidden van al die overweldigende beelden. Die broosheid van dat kleine licht, dat laag bij de grondse licht, dat licht dat van God komt en de die werkelijkheid afspeurt die doorgaans niet gezien wordt. Die werkelijkheid van de mensen die leven in marges, die leven in uithoeken, die leven in verdomhoeken. Mensen voorwie het Licht niet lijkt weggelegd. Mensen die de Verbinding met het Licht niet meer zien.

VI

Als iets goede boodschap is, is het wel dat een engel afgedaald is naar een uithoek van het land, ver buiten het centrum van macht en grandeur. Nazareth in Galilea en dan ook nog eens naar een meisje van niks, althans in de ogen van mensen. Uitgerekend zij is door de hemel verkoren. Door de hemel gezocht. Je moet haar zoeken met een licht dat je laag bij de grond houdt, anders zie je haar in haar lage staat over het hoofd. De het zoeklicht van engel zoekt haar en vindt haar. Het zoeklicht van de engel speurt daar waar het licht haast nooit schijnt. God zoekt in de nacht, naar wat in duisternis gehuld is. Wat door schaamte of schuld bedekt moet blijven. Wie zich terugtrekt in de eigen cocon, omdat medemensen enge mensen voor je zijn. Of omdat de werkelijkheid van oorlog of conflict te overweldigend is. Of omdat er in de kerk veel te grote woorden worden verkondigd, die niet lijken te gaan over jouw leven, over jouw gevoel. De Lichtbrenger heeft zacht licht, zoals de Vijg zacht is als voorbode van wat komen mag. Het is niet groots en meeslepend, die Boodschap van de Eeuwige, het is juist klein en het zoekt jou. En veel meer wordt jou op jou beurt niet gevraagd dan een lantaarn ter hand te nemen en in alle eenvoud Lichtbrenger te zijn in naam van de engel die je zegt: wees niet bang Maria of Marius of Mar, ik kom met goed nieuws. Je bent gezien. Gekend. Bemind en meer dan de moeite waard.

Amen